

www.nb.rs
Рукописи се не-
враћају

Број 5 пар

Излазе сваки дан

Радничке Новине

ОРГАН СРПСКЕ СОЦИЈАЛНЕ ДЕМОКРАТИЈЕ

УРЕДНИШТВО
И
АДМИНИСТРАЦИЈА
НАЛАЗИ СЕ
У ШТАДИЈАРСКОЈ
„ГУТЕНБЕРГ“

БОРБА РАСА

ИЛИ

БОРБА КАПИТАЛИСТИЧКИХ ИНТЕРЕСА?

Без колонија, благодарећи саобраћају у првом реду са индустриски развијеним земљама, Немачка је за последњих 20 до 30 година показала беспримеран индустриски напредак. Она, земља скоро без колонија, сама собом је доказ колико је лажко да су колоније животна потреба модерне привреде. Производња угља порасла је у Немачкој од 1870/74 до 1905/08 од 32 на 135 милиона тона, дакле четири пута. У Енглеској пак, земљи најбогатијег колонијалног царства, свега два пута: од 120 на 254. Немачка је трошила угља 1883. 49 милиона тона, Енглеска 134, а 1905/08 прва 122, друга 176. Исто показује друга карактеристична привредна грана: производња гвожђа. Пре 30 година Енглеска је производила 6 милиона тона сировог гвожђа, Немачка свега 2; 1905/08 производња сировог гвожђа у Енглеској достиже 10 милиона тона а у Немачкој 11. А нагли напредак у производњи, који се огледа у порасту привредних грана угља и гвожђа, добио је свога израза у спољној трgovини. Од 1880/84 до 1905/08 енглески извоз је порастао од 334 милиона фунти стерлинга на 384, за 22 процента, а немачки за исто време од 165 на 311, за 89 процената.¹

Није само то. Статистика немачке трговине показује да је Европа највећи потрошач немачких фабриката. Шта више из статистике опште саобраћаја између индустриских земаља види се да су оне једна другој највећи потрошачи, да су једна на другу у првом реду упућене; развитак једне индустриске земље зависи пре свега од развитка њеног саобраћаја са другом индустриском земљом.² Немачка, например, извози у Европу 4380, а у цео остали свет 1950 милиона марака. А трговина Енглеске са осталим светом већа је 3 пута од њене трговине са својим колонијама!

Не може, дакле, бити ни речи о томе да „одлучност“ и „волја“ за стварањем колонија имају ма каква оправдања у прираштај становништва или саварним потребама привредног развија. Али то не значи да колонијалне и империјалистичке тежње не стоје у узрочној вези са модерним индустриским развијањем. Не улазећи нарочито у то питање, довољно је да истакнемо да су се освајачке и колонијалне тежње јавиле и у политици Немачке, као и у политици осталих земаља, тек после овога колосалног развијања производних снага, али не као последица тога развијања самог по себи већ једне одређене, капиталистичке

форме његове. Само се једном карактеристичном изокренутошћу представа у представника капиталистичког света може да објасни то што се не разликује ствар од њене пролазне форме; што се напретку продуктивних снага, који представљају највећу културну тековину човечанства, приписује убиствена политика колонијалне пљачке и мржње и ратова међу народима, која је само послодвица капиталистичког монопола својине над тим производним снагама и израз искључивих класних интереса. Само се монополом својине над средствима за производњу даду објаснити сувишици капитала који траже места за улагање у туђим и далеким пределима, докле масе народа у земљи трпје оскудицу у најнужнијим средствима за живот. Ти сувишици, који су делом друштвеног рада и који би требали да послуже за културно и материјално подизање целог друштва, добијају у капиталистичком друштву форму профита и гурају сопственике њихове у борбу за освајање области где не бити уложени ради нових профита. „Немачка капиталистичка класа, вели Карл Емил,¹ најмађа је међу капиталистичким класама великих европских држава. У њој нагон за бogaћењем далеко премаша нагон за ужицањем. При том је веома велика стопа профита са којом ради њена крупна индустрија. Заштитне царине су јој обезбедиле унутрашњу пијацу, убрзали картелисање и изванредно повећале профите картела... Далје, улагanje капитала у земљи доводи у опасност висину стопе профита. Ако нови акумулирани капитал треба да ради са истим профитом као и стари, мора се, бар једним делом, извозити. Али пошто су све европске државе у истом положају, немачки капитал се свуда срета са конкуренцијом туђег капитала. Ова конкуренција мора бити искључена исто тако као и конкуренција туђих есапа на домаћој пијаци. Прекоморске земље морају постати немачким колонијама...“

Све што вреди дакле за колонијалну и завојевачку политику капитализма уопште, вреди и за политику Немачке посебице. Политика Немачке престаје бити за нас ствар „германске“ расе, тога баука коме се приписују све могуће и немогуће ћуди и опасности, и јасно излази преда нас као израз тежњи капиталистичке класе под одређеним историским и привредним приликама. Није то дакле особина „германске“ расе што је Немачка данас надрла свим силама да створи и себи колоније, већ је свака капиталистичка

класа „германска“ кад је у питању осигурање и повећање профита. Једна разлика између држава Немачке и осталих капиталистичких држава може бити у томе што је она, индустриски најразвијенија земља на европском континенту, доцкан ушла у „борбу око места на валову“, показујући због тога у толико више нестручњивости и грозничавости у државу и оружју. Због тога се њена капиталистичка класа неће устручавати никаквих авантура, док не продре или се не скрха. Рорбах сматра као несумњиво да при стварању „Велике Немачке“ не може проћи без крви и овла, као што није прошло ни при стварању уједињене Немачке 1866—1871. А зар колонијална политика уопште и није ништа друго и један регистар крваве пљачке и злочиначких дела? У томе је бар бољато искуство балканских народа, и то скупо плаћено искуство не може владе ничему да научи!

Како за мале народе на које је завојевачки капитализам зинуо, као што су балкански, тако и за пролетаријат који цех те политике заједнице поглавито плаћа, нема веће опасности него што су мржње и предрасуде расе према раси. Докле је антагонизам раса за пролетаријат сметња за развијање интернационалне солидарности, која је основни услов за победу социјализма, дотле он несисособљава мале народе да увиде откуда опасност прети и како се она може избеги. А балкански народи, пре свега, морају бити начисто да је то европска капиталистичка класа, без разлике народности, која, жедна нове пљачке, по Балкану мутти. Против заједничке опасности нужан је заједнички отпор, а што је једино здрава и спасоносна политика заједничког отпора насељана и што насеља, старали су се и стараву се они који лудом или спекулантском дреком на ову расу против оне сеју политичка сујеверја и изазивају кобне илузије тамо где треба да влада трезвено и стварно просуђивање.

НА БРЗУ РУКУ

Франц Јозеф абдицирао

Утачен Понорековим неусвесима и Савчићевим телеграмима, Франц Јозеф поднео је, преку г. Савчићу, уреднику Новости, оставку на аустријски царски и на маџарски краљевски престо, замоловши га најлокорније да му је одмах уважи, у толико пре што је, вели, проглашао у Новостима да му се и Маџарска побунила.

Г. Савчић је одобрио абдикацију Франца Јосифа, и она је објављена у сплоћеном броју Новости.

Сад долази на ред цар Виљем. Испрекује ме да знам да ли ће г. Савчић и њега највераши да абдицира или ће га уморити неком страшном смрћу, као речимо кайлом у мозгу, или менингитом, или збајањем слепог црева.

Или ће, можда, Виљема мачи на своју душу Наум Гец?

НЕШТО О ЕГИПТУ

Поводом протектората који је Енглеска ових дана објавила над Египтом, корисно ће бити да пружимо нашим читаоцима неколико обавештења из његове најближе прошlosti.

У дипломатском свету постоји „египатско питање“, које, истинा, не води порекло од Фараона већ од Бонапартије експедиције.

Француска и Енглеска су се с про-менљивим успехом бориле око овог комада земље од 1 милиона квадратних километара, земље која је турски вазал и која данас има отприлике 12 милиона становника. Прва је хтела да обезбеди себи пут за Индију, друга да га одбрани. Тај двојоб, то латентно ривалство које траје већ читав век завршило се ових дана споразумом између обе земље, којим се прво признаје утицај у Мароку, другој у Египту.

Суецки канал, који је испланирао и прокон dao један Француз, није у почетку никде најшао на толики отпор колико у Енглеској, која је затим умела да га ванредно искористи.

Пре дводесет и неколико година Гамбета, који је хтео да учврсти везе између Француске и Енглеске; предлагао је Енглеској да у име своје и Француску заједнички гарантије Тефтик паши сваку помоћ, која би Египту била потребна у кризи коју је пружавао.

Али Бизмарк је био будан. Он је дао на знање Тефтик паши да је он турски вазал, те да и решење кризе зависи од Цариграда. Према томе би одлучено да се у Цариграду састане конференција по овоме питању.

У то време букну у Александрији устанак који је стао живота 40 Европљана. Енглеска флота бомбардова ову варош. Међутим, Енглеска није завладала Египтом; шта више, она је изјавила да власничељи ред ради са рачун султанов. 1882 Гледston је говорио о евакуацији, што се 1882 Лорд Гренвил обврзао да учини. Било је чак речи да се неутрализује Египт на основу принципа који су примењени на Белгију.

Али у то доба погибе Гордон, затим Мадија заузе Картум и Енглеска посла експедицију да заузме западну границу Египта. У Енглеској се више није говорило о евакуацији; напротив јавила се тежња да се заузме Судан. Џон Бул није више радио за рачун султанов, већ за свој властити, и ако је заборавио да то објави. Он се чувао добро да то учини и држао се тако енергично да је Француска, и ако је прва стигла у Фашоду, морала попустити.

Међутим, под добром управом лорда Кромера Египт је просперирао. Насељеници се европеизираше, па чак донеше и устав. Благодарећи пропаганди Мустафа Кемал паше пробуди се и национално осећање. 1883 установљено је Законодавно Веће и Народна Скупштина. Скупштина се састаје сваке друге године да решава о буџету. Сем тога 1909 су конституисане и провинцијске скупштине.

У почетку Народна Скупштина није смо много чула, јер су националисти имали мало присталица. Али данас их има много и они имају многобројне листове, „младе“ и „старе“ партије и пропагандистичка средства која допиру до дивљих фелаха. Принц Хусеин Кемал паша, који је пре неки дан проглашен за султана, као председник Законодавног Већа манифестирао је више пута своје расположење у овом смислу. Шта више, после убиства Бутрос Гали паше он је поднео оставку, јер је био уверен што није питање за савет о саставу новог министарства. 1910 и Народна Скупштина имала је прилику да испољи своје незадовољство. Кад се дошло да душтво Суецког Канала води преговоре са владом да му пружи концепцију за суму од 4 милиона фунти стерлинга, националисти су повели велику аги-

тацију и успели да се по овом питању сазове Народна Скупштина. За то време влада је изменила неколико клаузула у уговору, па ипак би у комисији, која га је имала испитивати, једногласно одбачен. И сама скупштина, ма да је на њу био извршен притисак, одбаци предлог обновљању уговора, истичући како је он штетан по државу. Влада се мораде покорити и сагласити се с одлуком скупштине.

Да не би и даље имала главобоље око Египта, Енглеска је уграбила ову прилику па га је приграбила себи одимљући му и последњу форму самосталности.

ИЗ ДАНА У ДАН

За породице мобилизованих и бораца. Румунска влада израдила је законски пројекат за помагање породице бораца и мобилизованих у случају рата или мобилизације.

Док цео свет предузима још пре рата све што је потребно за обезбеђивање породица које бивају погођене ратом, дотле у земљи Србији ни после четири месеца не предузима се оно што је најпотребније и најужажније.

Наши читаоцима. Од сад ће Радничке Новине излазити у 2 сата по подне. На тај начин, оне ће бити у стању да доносе све јутарње телеграме Прес-бироа, и оне који најдоцније стижу, као и све најновије вести, тако да нашим читаоцима неће бити потребно да купују вечерње издање буржоаских листова, у којима нема апсолутно ничега другог сем по следњих јутарњих телеграма.

Један глас ван наших редова

— поводом Туцовићеве смрти —

Јадна радничка класа! Она је осуђена у овим тешким ратничким тренутцима да подноси највеће невоље и болове. Она је осуђена да на крвавом бојишту губи своје најдраже и најсвесније раднике.

Наш велики Туцовић, можда једини човек у Србији који је у себи носио развијене клице правога и дубокога социјализма, један од најобразованијих бораца своје партије, пао је на бојном пољу. Благо овој земљи која је и у душама социјалистичких бораца умела да створи култ прошlosti, предања и народних идеала.

И наш Туцовић противник данашњих ратовања, човек који је сва свој живот уложио ради преображавања наше некултурне средине у једну бољу и социјалнију, ипак је отишао на бојно поље са одушевљењем да свој скупоценi живот.

Он се борио за свој народни идеал. Мисао о једном великому југословенском Делу водила га је напред и он је погинуо за Отаџбину.

Чврстих руку драгог Туцовића нема више. Српска социјал-демократска партија изгубила је свој стуб и свој основац. Изгубила је најзад оно што можда не може да добије никад више.

Ја жалим радничку класу. Нека је мисао о великом Туцовићу води онуда када је пошао он. Ми ћемо умети да чувамо успомену на Туцовића и умемо да се крећемо његовим стопама.

Његова мисао водиће нас напред.

После свршених ратних невоља и мука ми ћемо започети социјалан преображај.

С нама ће ићи народ и цивилизација. Децембра 1914. год.

Свилајнац.

Божидар Стојадиновић,
stud. tečin.

* * *

Доносимо овај напис само као један доказ више о симпатијама и уважењу које је наш Туцовић уживао на свима странама. Разуме се да се са садржином тог написа нијајмаје не слажемо. Јер, нити је истина да социјалисти у Србији имају „култ прошlosti”; нити је истина да је Туцовић отишао на бојно поље „с одушевљењем”, и ако се, кад се већ тамо нашао, борио по признању свију као херој; — као што није истина ни то да ће се господи ван наших редова, кад се сврши рат, бацити на рад за „социјални преображај”.

Купите добровољне прилоге за Радничке Новине

Власник и одговорни уредник Драгиша Лапчевић, новинар.

Наша туга за Туцовићем

Уредништву Радничких Новина

У путу са бојног поља, ранен, стигао у Лапово! Чекајући воз за Крагујевац погледах око себе, у томе ме поздравије један друг и рече тихим гласом: „Туцовића изгубисмо: погинуо је!“ Кад чух ову страшну вест, стадо запаљен од чуда, заборавих на болове у ранама, и не веровах сам себи да ли је ово сан или јава...

Душа ми се утјаја као у самртника и почех размишљати: „Ах, зар српски пролетаријат не беште те ретке среће да оратора истине и правде чује и у парламенту? Зар да наша Социјалистичка пар-

тија са поносом не објави балканскоме и интернационалноме социјалистичкоме пролетаријату да је себи добила помоћи у парламенту у великом диву Димитрију Туцовићу!“...

Ми ћемо са заветом чврсто ићи путевима нашега великог Туце. Живео Социјализам! Живела Социјална Демократија!

Лапово

Ч. Павловић

За Радничке Новине

— ДОБРОВОЉНИ ПРИЛОЗИ —

Светозар Рацковић 2 дин., Тихомир Илић крај 2 дин., Лука Обрадовић 2 дин., Васа Н. 1 дин., Ана Стасић, жена Јована Братера 2 дин., Стојан Манић 1 дин.

ПОСЛЕДЊЕ ВЕСТИ

(ТЕЛЕГРАМИ ПРЕС-БИРОА)

СИНОЋНИ ТЕЛЕГРАМИ

Смењен Поћорек

Беч, 11. декембра. — Службене новине објављују својеручно писмо царево, упућено заједничком министру финансија, које гласи, да је јенерал Поћорек по својој молби и услед слабог здравља стављен у пензију и да се на његово место поставља за команданта трупа у Босни и Херцеговини, и за шефа босанске и херцеговачке владе, фелдмаршал-лајтнант Шаркотић.

Србија и Црна Гора пре ма Немачкој

Париз, 11. декембра. — Листови појављују тврђење „Келинских Новина“, да је Немачка ослобођена сваке обавезе да се управља према међународним конвенцијама за вођење рата, самим тим што Србија и Црна Гора нису потписале Хашку конвенцију о бомбардовању.

Харденово мишљење

Париз, 11. декембра. — Листови тајкоје упозоравају на пасус у једном чланку Максимилијана Хардена у „Цукунфту“, у коме излаже, да Немачка није никад имала више непријатеља и да треба да буде спремна да је задеси најгора судбина, каква је никад до сад није постигла.

Химна Пашићу

Париз, 11. декембра. — „Журнал де Деба“ аналишући српску Плаву Књигу, пише: књига даје утисак истине и лојалности. Лист хвали велику мудрост и смотрност Пашићеву, па додаје, да је Србија данас, после страховитих искушења, награђена победом. Она јој неће више измани. Она је као истина за увек утврђена.

Аустрија о своме поразу

Париз, 11. декембра. — Аустрија објављује у Холандији, да су њени губици у људима и материјалу велики, али да њене трупе нису поражене и да су њени губици јако преувеличани.

Огорчене борбе на реци Бзури

Петроград, 11. декембра. — Јављају за изванредну храброст наших сибирских стрелца, који су три узастопне ноћи од 6 до 8. декембра задавали страховите поразе немачким трупама, које су покушавале да пређу Бзуру у области између Сохачева и места где се улива Равка у Бзуру.

Стрелци су прве ноћи готово уништили седам батаљона, који су припадали виртембершкој дивизији, која је мало пре тога доведена на наш фронт и чије су формације биле попуњене.

Ноћи 7. декембра, две непријатељске чете, које су прешле преко мостића реку

Пизију, код њеног ушћа, доживеле су исту судбину. Одмах сутрадан, Немци су, у области Бзуре, под заштитом не-прекидне артилериске ватре, успели да концентришу понова на десној обали реке два батаљона, али су већ ноћи 8. декембра била уништена и та два батаљона, и поред тога што су на време открили нашу офанзиву, на једну врсту од њихових ровова, и поред тога што су ракетама и рефлекторима осветљавали цео предео пред нама и прорешетали зрнима и шрапнелима наше офанзивне елементе.

С обзиром на огорченост ових борба и нападе на бајонет, које су наше трупе без прекида вршиле, немачки губитци су огромни. На име, прошле ноћи су оставили на бојном пољу преко 2000 лешева.

Немачки официри, које смо заробили, изјављују, да никад нису могли ни замислити, да напади могу да буду тако помамни.

У околини Млаве, поред осталих трофеја, запленили смо многобројна кола натоварена божићним поклонима за немачке трупе.

Французи напредовали на једном месту за 100, на другом за 250 а на трећем за пуних 400 метара

Париз, 11. декембра. — 10. декембра, испред Ломбарцида, одбили смо један немачки напад и разорили им два митраљеза. У Цвартелену, источно од Ипра, освојили смо једну групу кућа и одбили један непријатељев контра-напад све до јужног дела села, и поред веома јаке непријатељске артилериске ватре. Зуави су у области Ена у току дана сјајно одбили више немачких напада и остали гospодарима немачких ровова, код пута за Пизален, које смо освојили 8. декембра. Код Перта су одбили сви немачки против-напади на позиције, које смо освојили 9. декембра; том смо приликом запленили два митраљеза. У области северозападно од Менил Ирли освојили смо немачке ровове у дужини 400 метара и одбили један непријатељев контра-напад. Немци су покушали да пређу у офанзиву у области Вил сир Турб, али их је наша артилерија растурила. У Аргони, у шуми Грири, опет смо напредовали за једно стотину метара. У шуми Гонсевоа непријатељ је потпуно одбiven. У шуми Апрмон североисточно од Сен Мијела наша је артилерија испреметала непријатељеве ровове и нагонила га да неке од њих напусти. У Вевру је наша артилерија унукала немачке батерије. У области Бан де Сант, североисточно од Сен Дие, наши су топови растурили непријатељева одељења и наша је пешадија напредовала за 250 метара.

Професорске глупости

Париз, 11. декембра. — Чланови париског универзитетског савета, у своме одговору румунским професорима, по-

мињу везе, које везују француски и румунски народ и француску сурадњу и ослобођавању Румуније, жељећи им унај-пред највећу Румунију.

Француски авијатичари

Париз, 11. декембра. — Француски авијатичари су разорили велике топионице тополивнице у Есену и авијатичка склоништа у Сарбургу.

ЈУТРОШЊИ ТЕЛЕГРАМИ

Борба око Митилене

Атина, 12. декембра. — Из Митилене јављају да су, за време док је један француски разорач бомбардовао обалу близу Дарданела, Турци одговарали ватром и да су том приликом погинули један француски подофицир и два човека из послуге.

Вице-губернер Грчке Банке

Атина, 12. декембра. — Г. Зографос, бивши председник егирске аутономне владе, примио се за вице-губернера Грчке Народне Банке, које му је место понудио Г. Венизелос.

Реорганизација Грчке војске

Атина, 12. декембра. — Г. Венизелос, подносећи законски пројекат о повећању плате подофицира, говорио је с одушевљењем о реорганизацији војске после последњег рата, као о свршеном делу.

На Француском бојишту

Париз, 12. декембра. — Званично. — На северу од Лисе непријатељ је доста јако бомбардовао околину пута од Ипра ка Комину и околину Лангмарка, али није предузео никакав напад. — Јављају да су наше трупе нешто мало напредовале пред Лебаузелом, на северо-истоку од Албера. Последње ноћи одбили смо један немачки напад у шуми Сен Мар, на истоку од Траси ле Вал. Ровове, које смо прекуће освојили, код Пизалена, удешавамо за нас. Терен који смо освојили у Бан де Сант, близу Лонеја и у тој околини, задржали смо и уредили смо га.

Очајне борбе на Пилици

Петроград, 12. декембра. — Званично. — На целом нашем фронту на левој обали Висле и у Галицији ситуација се није изменила.

Ноћи између 10. и 11. декембра и прек